

Šebánek, Jindřich

[Zauner, Alois. Das älteste Tiroler Kanzleiregister : 1308-1315]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1969, vol. 18, iss. C16, pp. 160-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102273>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

hat er in dieser Statistik in volle 504 Rubriken verteilt, wobei er bei dieser Verteilung 12 Dialektengebiete, 7 Ständische Empfängersgruppen und 6 Zeiträume respektierte. Es ist nicht leicht sich vorzustellen, welche alle Feststellungsmöglichkeiten diese komplizierte Statistik bietet. Nur zwei von ihnen, die in erster Linie einfallen, seien angeführt:

a) Das Gesamtverhältnis aller lateinischer und deutscher Urkunden ist mit den Zahlen 740 zu 639 für alle 7 Empfängersgruppen gegeben. An deutschsprachigen Ausfertigungen partizipieren dabei erwartungsgemäß viel mehr weltliche als geistliche Empfänger. Für geistliche Empfänger stehen bloß 153 deutschsprachige Ausfertigungen gegenüber 248 lateinischen. Bei weltlichen Empfängern sind dann deutsche und lateinische Ausfertigungen fast im Gleichgewicht, nämlich im Verhältnis von 486 zu 492.

Soviel für heute. Weitere Beobachtungen in Margine der großen Arbeitsleistung Bansas lasse ich hoffentlich noch folgen.

J. Šebánek

Das älteste Tiroler Kanzleiregister 1308—1315 bearbeitet von Alois Zauner. *Fontes rerum Austriacarum* (Österreichische Geschichtsquellen) II. Abt. Dipl. et acta, 78 Band. Wien 1967, Öster. Akademie der Wissenschaften. Phil. — hist. Klasse. Historische Kommission, S. 241, 8°.

Edice, o níz to chci stručně referovat, vznikla v Horních Rakousích, konkrétně v Linci, kde její vydavatel A. Zauner pracuje v tamním zemském archivu. Vyšla ve Vídni, ve smyslu teritoriálním se týká především Tirol, do jisté míry však také Čech. Početná skupina listin tu otištěných je totiž vydána na jméno někdejšího českého krále Jindřicha Korutanského. Edice má konečně nemalý význam z obecného diplomatického hlediska. Jde totiž o edici jedné z klasických (nejstarších) dochování registra světského vladaře z počátku 14. věku.

Nejde na druhé straně o pramen dosud neznámý. Rukopis registra, chovaný ve vídeňském H. H. und Staatsarchivu je znám už dlouho, nemalý počet kusů v něm obsažených byl již publikován jinde, z části v plném textu, z části v regestech. Badatelé se rukopisem jako celkem už opětovně zabývali, z diplomatiků nejpodrobněji R. Heuberger ve své známé monografii z r. 1915 „*Urkunden und Kanzleiwesen der Grafen von Tirol, Herzöge von Kärnten aus dem Hause Görz*“ (MÜÖ Ergb. IX).

Vědecké vydání registra s celým příslušným vědeckým aparátem ovšem chybělo a toto vydání je proto třeba velmi uvítat. Důležitý pramen se teprve jím odevzdává k dalšímu studiu badatelů. Kvalita edice je předeem zaručena jejím vydavatelem. Její technickou stránku chci také charakterisovat jen několika slovy: je v ní po všech stránkách patrna dobrá tradice ediční školy vídeňské (L. Santifaller byl iniciátorem jejím). Zauner pracoval čistě a velmi uvážlivě i střizlivě. Jako doklad jeho střizlivosti budíž uvedeno, že (str. 33) sestavil seznam celkem 10 písařů, jež se podílejí na registru. S odůvodněním, že jde o ruce silně kursivního charakteru, výslovně připustil možnost ztotožnit ruce dvou z těchto deseti písařů. Nepřechází tu střizlivost snad až do hyperkriticizmu? Při dokonalosti edice mne překvapilo, že tu není nikde užito prací dvou českých badatelů (Gebauera a Haase), věnovaných listinám a kanceláři Jindřicha Korutanského, a že v odstavci o vývoji register není vzpomenu zlozmlou komorního registra krále Jana, o němž existuje práce Vojtiškova.

Ne příliš rozsáhlý úvod se jinak vyrovnává se všemi příslušnými otázkami (graf. popis rukopisu, rekonstrukce toho, co se týká jeho vedení, úvahy o vzniku a významu registra). Z úvodu upozorním na jedno zajímavé bohemicum, jež neznal — pokud vídím — ani Gebauer ani Haas, že totiž (str. 22) jako hlavní notář Jindřichův za jeho české vlády fungoval jeho krajan, Jindřich probošt z Völkermarktu, který se pak s ním zase vrátil do vlasti. Tohoto notáře je asi možno ztotožnit se stejnojmenným notářem Korutancovým, kterého uvádí Haas (str. 37) s odvoláním na Reg II, čís. 2002.

Z hlediska obecně diplomatického je vydávaný pramen potud zajímavý, že jde o registrum kancelářské s převahou zápisů povahy komorní, do něhož vcházely i kusy po linii příjemecké. Zvláště zajímavé je pak to, že řada registrovaných kusů se dochovala i v originálech, respektive i různých opisech.

Zauner měl tak vítanou příležitost všechna tato různá dochování ve své edici konfrontovat, této možnosti také k prospěchu svého díla a diplomatiky plně využil.

Nakonec jen ještě malou poznámku. Na naší brněnské diplomatické konferenci z června letošního roku (1968) přišel mnichovský prof. Acht s nesmírně zajímavým sdělením o existenci register — ovšem duchovních ústavů — v Bavorsku již hluboko z 13. století ve formě jakéhosi pokračování knih tradičních. Vpracováním těchto výsledků do příslušných partií výkladu Zaunerova o dějinách instituce register, doznanly by ovšem tyto partie velmi podstatně změny.

J. Šebánek